

COMPARATIEF BEOORDELEN IN D-PAC

Leerlingen vergelijken teksten en geven feedback in handige online tool

In het examenprogramma Nederlandse taal en literatuur havo/vwo staat dat leerlingen concepten van hun tekst reviseren op basis van feedback. In de praktijk gebeurt dit niet regelmatig, omdat het becommentariëren van leerlingteksten de docent veel tijd kost. Te veel tijd, zeker als de tekst geen (schoolexamen)cijfer oplevert. Maar natuurlijk hoeft de docent deze klus niet in z'n eentje te klaren: met behulp van een online tool kunnen leerlingen elkaar op een eenvoudige manier feedback geven.

LISELORE VAN OCKENBURG

Leerlingen kunnen op twee manieren bijdragen aan elkaars schrijfvaardigheid: (1) ze kunnen elkaar feedback geven en leren van de feedback die ze geven en ontvangen, en (2) ze kunnen elkaars teksten beoordelen en daardoor meer leren over tekstkwaliteit. In de handreiking schoolexamens havo/vwo Nederlands adviseert SLO (Bonset, 2007, p. 62) hoe dan ook het eerste.

Dankzij allerlei digitale toepassingen is het tegenwoordig eenvoudig om leerlingen elkaars werk te laten lezen en van feedback te laten voorzien, zonder dat de docent teksten en feedbackformulieren hoeft te kopiëren en verspreiden onder de leerlingen. Digitaal kunnen meerdere leerlingen op eenvoudige

wijze elkaars teksten lezen en deze onafhankelijk van elkaar becommentariëren, dus zonder dat ze elkaars feedback kunnen zien. Dit is een groot voordeel, omdat verschillende lezers verschillende ideeën hebben over wat een goede tekst precies inhoudt. Waar de ene lezer bijvoorbeeld de tekstopbouw of een vlotte schrijfstijl het belangrijkste vindt, vindt de andere het belangrijker dat er geen spelfouten in de tekst staan. Door meer dan één lezer feedback te laten geven, ontstaat dus een genuanceerder beeld van de sterke en zwakkere punten van een tekst.

Ook zou het verwerken van feedback van verschillende medeleerlingen een revisieopdracht levensechter en uitdagender maken (Bonset, 2007, p. 62). Bovendien zou feedback van medeleerlingen beter aanslaan dan die van de docent, omdat de medeleerlingen dezelfde

schrijfproblemen ervaren en 'dezelfde taal spreken'.

Daarnaast leren leerlingen die feedback geven, zelf veel van het analyseren en becommentariëren van teksten van anderen (Rijlaarsdam, 1986). Dit effect zou versterkt worden als zij zich daarbij vragen stellen als: wat doet hij/zij wat ik gebruiken kan voor mijn eigen teksten; wat doet hij/zij wat ik per se niet zo wil doen (Bonset, 2007, p. 62)?

Het tweede punt in de handreiking schoolexamens havo/vwo Nederlands, teksten van medeleerlingen beoordelen op kwaliteit, lijkt lastiger. Het kan voor leerlingen moeilijk zijn om te oordelen over hun medeleerlingen, zeker als die oordelen richting onvoldoende wijzen. Toch hebben mijn derdeklassers dit jaar met succes in één lesuur elkaars teksten zowel van feedback voorzien als beoordeeld.

Syntheseteksten

Op het Stedelijk Gymnasium Den Bosch schreven 69 derdeklassers een synthesetekst over wilde dieren in Afrika. In deze tekst verwerkten zij de belangrijkste informatie uit drie verschillende bronteksten die zij van de docent kregen. Deze bronnen overlaptten enerzijds gedeeltelijk en vulden elkaar anderzijds aan. Idealiter is het eindresultaat een nieuwe tekst die een representatieve en tegelijkertijd goed geïntegreerde afspiegeling vormt van de informatie uit de bronnen. In dit geval schreven de leerlingen een zelfstandige synthesetekst, maar een synthese kan ook ingebed zijn in een andere tekst en zo deel uitmaken van een uiteenzetting, een beschouwing of een argumentatie in een betoog.

Omdat mijn leerlingen voor het eerst een synthesetekst schreven, wilde ik de teksten graag van feedback

Foto: Anda van Riet

BEOORDELAAR	POSITIEF	NEGATIEF
beoordelaar-62	Duidelijk opgebouwd en nette opmaak, mooie woordkeuze	De conclusie komt uit het niets, zonder overgang
beoordelaar-83	goede titel	maak ook alinea's
beoordelaar-79	Heeft wel een titel	Geen alinea's
beoordelaar-80	Een samenvattende zin als afsluiting, goede titel, geen spelfouten	Maak meerdere alinea's
beoordelaar-70	Kort maar krachtig.	Alinea's en overzichtelijker maken.
beoordelaar-81	De interpunctie is goed.	Te weinig alinea's en rare woordkeuzes.
beoordelaar-17	conclusie	geen goede opbouw
beoordelaar-25	Duidelijke uitleg met veel informatie.	Probeer alinea's toe te passen.
beoordelaar-27	Titel toegevoegd en goede tekst	gebruik alinea's
beoordelaar-34		alinea's
beoordelaar-23	goede conclusie	
beoordelaar-33	titel	duidelijkere alinea's
beoordelaar-88	Er wordt in de tekst goed uitgelegd wat er allemaal aan de hand is, met behulp van voorbeelden.	Alinea's, het is moeilijker te zien waar de inleiding eindigt en waar het middenstuk begint, hetzelfde geldt voor het einde.
beoordelaar-56	structuur	
beoordelaar-60	goeie spelling	alinea's
beoordelaar-58	info	alinea's
beoordelaar-51	goede inleiding	alinea's
beoordelaar-41	goede informatie bij de problemen	gebruik alinea's
beoordelaar-49	Goede tekst.	Alinea's en opbouw.

Tabel 1. Voorbeeld van een feedbackoverzicht zoals de leerlingen die terugkregen

De leerlingen vergeleken binnen één lesuur twintig teksten paarsgewijs en werden steeds opnieuw uitgedaagd om na te denken over wat de beste tekst van de twee was

Feedbackles

Mijn leerlingen hadden hun synthesesetksts op de computer geschreven, dus ik had alle teksten digitaal. In mijn geval zette Maarten Goossens, medewerker aan de Universiteit Antwerpen en coördinator van het project rond D-PAC, de teksten geanonimiseerd in het programma, maar leerlingen kunnen ook zelf hun tekst in het programma uploaden. Ongeveer 75 leerlingen moesten de in totaal 69 synthesesetksts evalueren. Met een formule die Goossens me opstuurde, kon ik berekenen dat iedere leerling tien tekstparen moest vergelijken voor een rangorde met een betrouwbaarheid van 80 procent.

In de feedbackles kregen de leerlingen op hun scherm telkens twee teksten te zien die zij moesten vergelijken. Omdat ze de teksten een paar weken eerder geschreven hadden, kenden zij de opdracht en de bronnen goed en hoefde ik geen extra uitleg te geven. Leerlingen logden in, keken een korte instructievideo en konden direct aan de slag. Op deze manier vergeleken de leerlingen binnen één lesuur twintig teksten en werden ze steeds opnieuw uitgedaagd om na te denken over wat de beste tekst van de twee was. Daarnaast onderbouwden zij ieder oordeel met feedback: voor elke tekst noteerden zij een sterk punt en een verbeterpunt.

Terwijl de leerlingen in het programma werkten, kwam automatisch een rangorde van de teksten tot stand. Binnen twee lessen bereikten de leerlingen uit twee klassen een rangorde met een betrouwbaarheidsscore van 80%. Toen ook de leerlingen uit de laatste klas klaar waren, was de betrouwbaarheid nog iets gestegen naar 82%. Dit betekent dat de leerlingen het in 82% van de gevallen eens waren over de kwaliteit van de teksten.

De feedback kwam in een mooi overzicht per tekst te staan (zie tabel 1) en zo kregen alle leerlingen de feedback van twintig verschillende beoordelaars op de

voorzien. Maar hoe doe je dat op een manier die efficiënt is? De leerlingen kregen geen cijfer voor hun tekst, dus het mocht niet te veel tijd kosten. Tegelijkertijd wilde ik echter dat de leerlingen serieus naar de feedback zouden kijken en er iets van zouden leren. En ik wilde daarnaast voor mezelf een idee krijgen van de kwaliteit van de synthesesetksts die mijn derdeklassers hadden geschreven. Daarom schakelden we D-PAC in: het Digitaal Platform voor het Assessment van Competenties. Dit is een online tool die is ontwikkeld door medewerkers van de Universiteit Antwerpen, Universiteit Gent en imec.

Comparatief beoordelen

In D-PAC krijg je steeds twee dingen te zien die je met elkaar moet vergelijken. In dit geval ging het om teksten, maar je kunt ook andere zaken vergelijken, zoals afbeeldingen, geluidsfragmenten of filmpjes. Paarsgewijs vergelijken gaat uit van het principe dat mensen beter zijn in het vergelijken van twee producten, dan in het toekennen van absolute scores (cijfers) aan één product. Alle vergelijkingen samen leveren uiteindelijk een betrouwbare rangorde op (Lesterhuis et al., 2015).

Je vergelijkt producten holistisch in D-PAC. Dit houdt in dat je het totaalbeeld in samenhang bekijkt en niet gedwongen bent het product op te delen in verschillende aspecten die je los van elkaar beoordeelt. Voor veel mensen is holistisch beoordelen natuurlijker dan beoordelen aan de hand van een aspectenlijst. Natuurlijk kan extra informatie worden toegevoegd: je kunt bijvoorbeeld laten weten welke opdracht de leerlingen hadden gekregen en je kunt eventueel wijzen op welke aspecten van het product extra moeten gelet. Bij tekeningen zou dat bijvoorbeeld het kleurgebruik kunnen zijn en bij geluidsfragmenten de uitspraak.

Een andere functie in D-PAC is dat je bij iedere vergelijking om feedback kunt vragen. Voor beide producten van een paar kan bijvoorbeeld een sterk punt en een verbeterpunt worden genoteerd. Daarbij zie je de feedback die anderen hebben gegeven natuurlijk niet. Als alle vergelijkingen zijn afgerond, krijgt de schrijver een overzicht van de feedback over de sterke punten en de verbeterpunten van zijn tekst te zien. Deze feedback wordt anoniem weergegeven, maar de docent kan wel zien wie welke feedback heeft gegeven.

VEELGENOEMDE STERKE PUNTEN	VEELGENOEMDE VERBETERPUNTEN
Pakkende titel	Titel mist
Gestructureerd	Rommelige opbouw
Inleiding	Inleiding ontbreekt
Conclusie	Conclusie ontbreekt
Goede alinea-indeling	Geen alinea-indeling
Alle belangrijke informatie staat erin	Er ontbreekt informatie
Duidelijke uitleg	Geen uitleg of juist te veel details
Fijne schrijfstijl	Lastig om te lezen
Weinig spelfouten	Veel spelfouten
Interpunctie in orde	Veel interpunctiefouten

Tabel 2. Samenvattend overzicht van de meest genoemde feedbackpunten

sterke punten (gegroepeerd onder positief) en de verbeterpunten (onder negatief) van hun syntheses teksten in één oogopslag te zien.

In de meeste overzichten wordt snel duidelijk welke zaken opvielen aan de tekst. Er is veel overeenstemming over de sterke punten van een tekst en de punten waaraan nog gewerkt kan worden, terwijl de leerlingen elkaars feedback niet konden zien en niet vooraf besproken was waar ze op moesten letten bij hun beoordeling. Een samenvattend overzicht van de meest genoemde feedbackpunten is te vinden in tabel 2. Natuurlijk heb

ik de feedback hier geparafraseerd, want leerlingen gebruiken verschillende formuleringen om hetzelfde aspect te omschrijven, bijvoorbeeld: ‘Sommige details kun je beter weglaten’ en ‘Er worden een paar onbelangrijke dingen genoemd, zoals de namen van *celebrities*’.

Wat vonden de leerlingen ervan?

Na afloop evalueerden we deze eerste ervaring met D-PAC door middel van een online enquête. Veel leerlingen gaven aan dat ze vergelijken in D-PAC leerzaam vonden, omdat ze zagen wat twintig andere leerlingen met dezelfde opdracht hadden gedaan. Ineens stonden ze in de schoenen van de lezer en beseften ze dat je als schrijver rekening moet houden met je lezer, bijvoorbeeld door te zorgen voor een logische structuur, je schrijfstijl aan te passen en je zinnen goed na te lezen. Ze gaven aan dat ze juist door het grote aantal vergelijkingen inzagen wat zij prettig vonden om te lezen: in hun hoofd vormde zich een helder beeld van een goede (synthese)tekst.

Daarnaast ontvingen de leerlingen een grote hoeveelheid onafhankelijke feedback op hun eigen tekst. Iedereen

Ineens stonden leerlingen in de schoenen van de lezer en beseften ze dat je als schrijver rekening moet houden met je lezer

BEOORDELAAR	POSITIEF	NEGATIEF
beoordelaar-86	Mooie opbouw en structuur	Enigszins korte zinnen
beoordelaar-79	Grijpende titel en alinea's	
beoordelaar-62	helemaal mooi, goede opgebouwde alinea's	“_( )_”
beoordelaar-71	Verschillende alinea's en een mooie titel.	Betere inleiding
beoordelaar-68	Goede titel.	Let op de spelling.
beoordelaar-33	heeft een titel, duidelijk te lezen door alinea's, heeft een inleiding	korte zinnen

Tabel 3. Voorbeeld van een (gedeeltelijk) feedbackoverzicht bij een hooggevalueerde tekst

kon na het lezen van deze feedback een of meer concrete punten noemen waarop de tekst kon worden verbeterd, zelfs de schrijvers van de beste teksten (zie tabel 3)!

Soms vonden leerlingen de paarsgewijze vergelijking moeilijk, want niet alle teksten verschillen sterk van elkaar. In zo'n geval is het dus best lastig om aan te geven welk van de teksten je beter vindt. Dit gaf de leerlingen inzicht in de complexiteit van tekstbeoordeling, terwijl zij zich tegelijkertijd konden vasthouden aan de geruststellende gedachte dat iedere tekst nog 19 keer in andere paren door andere leerlingen zou worden beoordeeld. De uiteindelijke plek van zo'n tekst in de rangorde was dus niet afhankelijk van de onzekere keuze die leerlingen soms moesten maken. Op de vraag wat ze vonden van de feedback die zij op hun tekst hadden gekregen, antwoordde het overgrote deel ‘terecht’, vaak in combinatie met ‘nuttig’. De leerlingen gaven aan dat ze het gevoel hadden dat ze rechtvaardig beoordeeld waren door hun medeleerlingen.

Conclusie

Deze eerste ervaring met D-PAC om leerlingen feedback te laten geven op teksten was positief. Het programma werkte snel en eenvoudig. Binnen drie lesuren waren alle 69 teksten door 20 medeleerlingen becommentarieerd en beschikte ik over een rangschikking van beste naar

minst goede tekst (en alles daartussen) die de leerlingen betrouwbaar vonden. Toch zou ik de volgende keer dat ik mijn leerlingen teksten laat vergelijken in D-PAC het aantal vergelijkingen afhankelijk maken van het doel. Veel leerlingen gaven namelijk aan dat ze het in het begin leuk vonden, maar dat tien paar teksten vergelijken en van feedback voorzien best veel is. Het werd op een gegeven moment een beetje saai. De manier waarop je D-PAC het best kunt inzetten, is dus afhankelijk van je doel: voor het genereren van feedback waarmee leerlingen aan de slag kunnen om hun teksten te reviseren, zijn minder vergelijkingen nodig dan voor het genereren van een betrouwbare rangschikking. ■

Voor meer informatie over de verschillende mogelijkheden van D-PAC en de kosten, zie <www.d-pac.be>. Vanaf oktober 2018 is het mogelijk de tool gratis uit te proberen.

LITERATUUR

- Bonset, H. (2007). *Handreiking schoolexamen Nederlands havo/vwo, tweede fase*. Enschede: SLO.
- Lesterhuis, M., Donche, V., Maeyer, S. de, Daal, T. van, Gasse, R. van, Coertjens, L., Verhavert, S., Mortier, A., Coenen, T., Vlerick, P., Vanhoof, J., & Petegem, P. van. (2015). Competenties kwaliteitsvol beoordelen: Brengt een comparatieve aanpak soelaas? *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 33(2), 55–67.
- Rijlaarsdam, G. (1986). *Effecten van leerlingenrespons op aspecten van stelsvaardigheid* (SCO-rapport nr. 88). Amsterdam: Stichting Centrum voor Onderwijsonderzoek.